

TÜRÜK
Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
2014 Yıl:2, Sayı:3
Sayfa:32-45

ISSN: 2147-8872

VRAPÇIŞTE (MAKEDONYA) TÜRK ATASÖZLERİ

Nazım İbrahim*

ÖZET

Makedonya'nın batısında bulunan Vrapçište, Türklerin yoğun bir şekilde yaşadığı bir kasabadır. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk kültürü, dili ve gelenekleri çok belirgin bir biçimde bu kasabada kendisini hissettirmeye başlamıştır.

Türk kültürünün en önemli sözlü gelenek ürünlerinden biri atasözleridir. Atasözleri, bir toplumun değer yargısı sistemini konu ederler, kısacası bir kültürün çok yönlü verilerini sunarlar. Atasözleri, bir halkın ortak bilgeliğinin ürünü sayılırlar.

Vrapçište'de kullanılan Türk atasözlerinin çoğunu insanlar arasındaki ilişkileri yansıtan örnekler oluşturmaktadır. Muhteva bakımından, genel olarak Türk dünyası ve Türkiye atasözleriyle ortak görüntüdedir. Ancak, bazı özellikleriyle diğer Balkan milletlerinin atasözlerine benzediği de görülmektedir. Bu çalışmamızın amacı, Vrapçište'de kullanılan Türk atasözlerini ağız özellikleriyle bilim dünyasına sunmaktır.

Anahtar kelimeler: Batı Makedonya, Vrapçište, Türk Kültürü, Atasözleri,

TURKISH PROVERBS IN VRAPCISHTA (MACEDONIA)

ABSTRACT

Vrapcishte, a small town in Western Macedonia is intensively lived by Turks. The Turkish culture, language and traditions began markedly to feel themselves in this small town by the second half of the XV century.

One of the most important oral traditions of Turkish culture yileds are the proverbs. The proverbs, follow the system of values of a society, in short they offer a sophisticated specificartions of a culture. Proverbs, are considered as the common yield of people's wisdom.

• Prof. Dr., Aziz Kiril ve Metody Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı, nazimvr@gmail.com

The majority of Turkish proverbs used in Vrapcishte, constitute examples, which reflect the relationships between the people. In terms of the contents, generally is in common with the image of Turkey and Turkish proverbs. However, it is also seen that some features are similar to other Balkan nations' proverbs. The purpose of this study is to provide the world of science by dialect the Turkish proverbs used in Vrapcishte.

Keywords: Western Macedonia, Vrapcishte, Turkish Culture, Proverbs.

Giriş

Atasözleri, asırlardan beri halkın hafızasında yaşayan, daha çok sözlü gelenek içinde nesilden nesile geçen, dilin anlatım gücünü, deyiş güzelliğini zenginleştiren, anonim nitelikteki kalıplaşmış kelimelerdir. Atasözleri kısa ve özlü ifadeler taşırlar. Bu sözlerin amacı yol göstermek, ders ve öğüt vermektir. Atasözleri, millet hayatının temel özelliklerini, değerlerini, inançlarını, felsefi ve sosyolojik yönlerini aydınlatmada mühim rol oynarlar¹.

Konuşmada, atasözlerini yerinde ve zamanında kullanmak bir ustalık gerektirir. Konuşmasını atasözleri ve deyimlerle süsleyen kişiler daima dinleyicilerin dikkatini çeker. Bu kişiler konuşmalarında, bir meseleyi aydınlatan, gerçeği ortaya çıkarmaya yarayan hazır bir sözün, bir hikmetin bulunduğunu belirtmek ister ve o anda üzerinde konuştukları konuyu doğrulayan dört dörtlük bir atasözle düşüncelerini pekiştirirler. Halk arasında kelime hazinesi zengin, ifadelerini açık ve net anlatabilen, konuşmalarında atasözleri yerinde kulanabilen insanlara söz ustası, hatip denilerek, çok değer verilir.

Atasözü kimin tarafından ve nerede ortaya çıktığı kesin olarak bilinmiyor. Bunlar, çeşitli zamanlarda, çeşitli şartlar ve durumlara bağlı olarak meydana gelmişlerdir.

Atasözü, insanın yaşam, sosyal ve tarihsel deneyimi sonucu elde etmiş olduğu gerçeği özetlenmiş olarak nesilden nesle taşıyan, zamanımıza ulaştıran bir folklor türüdür².

Her milletin ve yörenin dilsel ve anlamsal açıdan kendisine özgü atasözü vardır. Atasözleri Türk lehçe, şive ve ağızlarının gerek söz hazinesini, gerek gramer yapısını tarihi yönden inceleme açısından da büyük önem taşırlar.

Divanü Lûgat-it Türk'te atasözleri, Arapça *mesel*, Türkçe *sav* sözcükleriyle anılmıştır. Divan edebiyatında ve Osmanlıcada bu kavram için *mesel* de, *darbimesel* de geçer. Bugün tekil olarak *atalarsözü* ve *atasözü*, çoğul olarak da *atasözleri* diyoruz³.

VTA'nda atasözlerine, teklik olarak *atasüzi* çokluk olarak ise *atasüzleri* sözcükleri kullanılmaktadır. Konuşmacı yeri geldiğinde, kendini daha kolay ve az sözle çok şeyi ifade etmek istediğinde, "İtiyarların var bir süzi." ya da "Ne demiş itiyarlar." diyerek, atalarımızın mirası olan bu değerli sözlerle konuşmasını süsler.

¹ Açıklamalı - Örnekli Deyimler Sözlüğü, 4. Baskı (Temmuz 1989), Emek Matbaacılık, Dergâh Yayınları, PK. 1240, İstanbul, s. 7.

² Salih Baklaci, "Hani Bir Söz Var Ya...", *Bulgaristan Türkü'nün Atasözleri*, 1. Baskı, Mayıs 2002, İstanbul, s. 30.

³ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I Atasözleri Sözlüğü*, Genişletilmiş Beşinci Baskı, İnkılâp Kitebevi, İstanbul 1989, s. 14.

Atasözleri ve deyimler Türk geleneğinde önemli bir yer tutar. Eski zamanlarda atasözleri ve deyimler çok kullanılmıştır. Fakat, bugün gelişmiş teknolojinin yeni nesilleri etkilediği ve dolayısıyla bunların daha az kullanıldığı görülmektedir.

Dilimizin atasözü hazinesi oldukça zengindir. Bugüne kadar birçok araştırmacı bu alanda incelemeler yapmış ve derleme çalışmalarında bulunmuştur. Türkiyede bu konuda yapılan araştırmaların, yayımlanan kitap ve makalelerin sayısı çoktur.

Makedonya'daki atasözleriyle ilgili yapılan çalışmalar genellikle “*Sesler*” ve “*Çevren*” dergilerinde yayımlanmıştır. Bu konular üzerinde daha çok İsmail Eren⁴, Sevim Piličkova⁵ ve Hamdi Hasan⁶ araştırmalarıyla öne çıkmaktadırlar.

Pertev Naili Boratav atasözlerini “*Asıl atasözleri*” ve “*Atalarsözü değerinde deyimler*” olarak iki büyük kümeye ayırır⁷. Vrapçište’de sözü geçen bu iki büyük kümeden atasözleri örneklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sözlü edebiyat örneği olan atasözlerini değişik bölge atasözleriyle kıyasladığımızda birçok açıdan ortak ve farklı yönlerin bulunduğu görülür. Örnek olarak: “*Kütek cennetten çıkmıştır.*”, “*Kyor leyleğin yuvasını Alla yapar.*” Vrapçište’de kullanılan ve bunlara benzer birçok atasözü, aynı anlamda fakat bölgelere has bazı gramer özellikleriyle ve kelime farklılıklarıyla kullanıldıkları görülür. Mesela, yukarıda verdiğimiz atasözleri Priştine’de şu şekilde kullanılmaktadır: “*Çütek cennetten enmiştir.*”, “*Çor leyleğin Alla yapar yuvasını.*”⁸. Başka bir atasözü, Vrapçište’de “*Arayan çoğunu bulamas azını.*”, Prizren’de aynısı “*Azını bilmeyen çoğunu bulamas.*”⁹ olarak geçmektedir vb.

Yukarıda bahsettiğimiz gramer ve kelime farklılıkları Makedonya Türklerince kullanılan atasözlerinde de görülmektedir. Örnekler:

“*Yedisinde ne ise, yetmişinde odur.*”¹⁰ (Gos.) “*Nedir yedide odur yetmişinde.*” (Vrap.)

“*Armutun iyisini ayı yer.*”¹¹ (Kon.) “*Armutun islasını yabani domuzlar yer.*” (Vrap.)

“*Sel geçer, kum kalır.*”¹² (Koc.) “*Su gider, kum kalır.*” (Vrap.)

“*Kırılan ekmek yapışmaz.*”¹³ (Res) “*Ekmek açın kırılır bi kerek em atık birleşmes.*” (Vrap.)

Vrapçište’de kullanılan atasözlerini Türkiye’dekilerle kıyasladığımızda birçok farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Örnekler:

⁴ Eren İsmail, “Koçana Türk Atasözleri ve Deyimleri”, *Sesler*, Sayı: 93, Üsküp 1975, s. 101-106.

⁵ Sevim Piličkova, Prilog kon proučuvanjeto na narodnite poslovi kaj Turcite od SR Makedonija, Institut za folklore “Marko Cepenkov”, Skopje 1987.

⁶ Hamdi Hasan, *Makedonya ve Kosova Türklerince Kullanılan Atasözleri ve Deyimler*, TDK Yayınları: 685, Ankara 1997.

⁷ Fazla bilgi için bk., Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, 9. Baskı, İstanbul 1999, s. 120.

⁸ Nimetullah Hafız, *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Kosova Üniversitesi, Priştine Felsefe Fakültesi, Priştine 1985, s. 45.

⁹ Nimetullah Hafız, “Prizren’de Türk Deyim ve Atasözleri II”, *Çevren* V/14, Haziran 1977, s. 128.

¹⁰ Hamdi Hasan, age., s. 84.

¹¹ Age., s. 29.

¹² Age., s. 76.

¹³ Age., s. 63.

“Ağlamayan çocuğa meme vermezler.”¹⁴, “Böyle baş böyle traş.”¹⁵. Bu atasözleri Vrapçište’de “Çocuk ağlamase anasi emzirmes.”, “Oyle başa oyle traş.” biçiminde kullanılır.

Tarih boyunca Vrapçište’de atasözlerine çok önem verilmiştir. Atasözleri ve deyimler halk tarafından sık sık ve büyük bir özenle kullanılmıştır.

Kendi bölge ağız olduğu için büyük bir titizlikle atasözlerindeki ağız özelliklerine hiç müdahale etmeden, Vrapçište’de kullanıldıkları gibi vermeye çalıştım. Bizim bu çalışmada verdiğimiz atasözlerinin toplam sayısı 308’dir. Bunlardan 203’ü 1995-1996 yılları arasında tarafımdan derlenen ve 1997 yılında savunmasını yaptığım “*Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı*”¹⁶ adlı yayımlanmamış Yüksek Lisans tezinde yer alan atasözleridir. Diğer 105’i ise, daha sonraki dönemlerde farklı kişilerden işittiğim ve kayda aldığım atasözlerinden ibarettir. Vrapçište’de kullanılan atasözlerinin sayısı, tabii ki bunlarla sınırlı değildir. Şimdiye kadar derlenmeyen ve kayda alınmayan daha birçok atasözünün varlığından haberdarız. Bunları yakın bir zamanda derleyip, bilim dünyasına sunmaya gayret edeceğiz.

Atasözleri nesilden nesile sözlü olarak aktarıldığı için bazı değişikliklere uğradığı, hatta bazılarının unutulduğu da görülür. Dil, kültür ve medeniyetimizin önemli değerleri olan atasözleri, unutulmamaları için onları bilimsel bir amaçla derlemek ve korumak lâzım. Bu sebeple, çalışmamızın giriş kısmında atasözlerinin başta gelen özelliklerini sıraladıktan sonra, Vrapçište’de kullanılan atasözlerini ağız özellikleriyle ve alfabetik sıralamaya göre vermeye çalıştık.

A

1. Acele işe şeytan karışır.
2. Aç güzünü, oyantır canını.
3. Aç kurt daglari gezer.
4. Aç tauk gendini hambarda gürür.
5. Aç tilki ruyasında tauk gürür.
6. Açık güte herkes tükürür.
7. Açlığa dayanan, beg gibi yaşar.
8. Ağaç taze iken egrılır.
9. Agzi süttten yanmış, yogurda üfürür.
10. Akan su zor durdurulur.
11. Akıldan akıl var.
12. Akıl pareylen alınmas.
13. Akılsız baş ayaklari yorulturur.
14. Akıl yapar baş çeker.
15. Akıl yaşta dildir baştadır.

¹⁴ Murat Yazıcı, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*, Yeniüzyıl, s. 17.

¹⁵ Ömer Asım Aksoy, age., s. 191.

¹⁶ Nazım İbrahim, *Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü – Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yeni Türk Dili), Ankara 1997, s. 227 - 238.

16. Alet işler el ügünür.
17. Alışmış kudurmuştan beterdir.
18. Alla dildir maça birden güzünü çıkarsın.
19. Alla peşim insanın aklını alır sora malını.
20. Alla verir, Alla alır.
21. Ana haki Alla haki.
22. Anasına bak kızını al.
23. Araba nısı kırılır sora çok yollar bulunur.
24. Arayan çoğuni bulamas azını.
25. Arayan bulur inleen ülür.
26. Arife günü kurban beslenmes.
27. Armut armud alti damlar.
28. Armudun islasını yabani domuzlar yer.
29. Armut piş agzıma düş.
30. As ama has.
31. Aşkın güzi kyordur.
32. Ateş düştüğü yeri yakar.
33. Ateşle barut bi erde durmas.
34. Az veren candan çoğ veren maldan.

B

35. Badiava işle badiava oturma.
36. Bakarsen bak olur bakmasen dak olur.
37. Bakma boyuna bak huyuna.
38. Balık baştan kokar.
39. Balık denizde tava ateşte.
40. Bali karıştıran parmagını yalar.
41. Balta gendi sapını kesmes.
42. Bana dokunmayan yılan kırk sene yaşasın.
43. Başkasından çukuruni yaparsen, gendin düşersın.
44. Bekârlık sultanlık.
45. Bekle eşegim yeşil çimen bitişsin.
46. Besle kargay çıkarsın güzünü.
47. Besli koin yapagısından anlaşır.
48. Beygir ülür, nali kalır.
49. Beygirin ülümi arpadan olsun.
50. Bıçak yarasi geçer ama dil yarasi geçmes.
51. Bilen em bilmeen bir olamas.
52. Bir çiçekle yaz olmas.
53. Birisi yapar obirleri çeker.
54. Bir işe başlamadan, sonuni düşün.
55. Bir konuş, bin dinle.

56. Budalanın yoktur boynuzlari.
57. Bu dünya Sultan Süleyman'a kalmamış, sana da kalmas.
58. Bugünkü işini yarına brakma.
59. Bulmuş küvi küpeksıs, gezer toyagasıs.
60. Burni yere düşsa, egilmes alsın.
61. Bükülmeen eli üp.
62. Bük balık küçük balığı yutar.
63. Bük lokma yut, bük laf sülema.
64. Bükükük Alla'a yakışır.

C

65. Can çıkar, huy çıkmas.
66. Cana gelen, mala gelsın.
67. Cennet ananın ayaklari altidir.

Ç

68. Çalgısıs düğün olmas.
69. Çalışan igne paslanmas.
70. Çalışan kazanır.
71. Çalışmak ibadetın yarisidir.
72. Çingeneden kral olmas.
73. Çit çürür, borç çürümes.
74. Çivi çivii süker.
75. Çocuk küçüklüğünden belli olur.
76. Çocuk aglamase anasi emzirmes.
77. Çocukle gidersen, çocuk olursun.
78. Çocukle yatarsen, çişli koukarsın.
79. Çog bilen, çog yanılır.
80. Çok egılma basarler, çok büüma asarler.
81. Çok gezen, çog biler.

D

82. Dag adami astaladırır sag adami.
83. Da i çıksın canın se ki adın.
84. Da i çocugun gübresinde se güveginın şiltesinde.
85. Dak dagle kauşmas, insan insanle kauşur.
86. Damlaya damlaya g(y)ol olur.
87. Dal çalır dengi dengine.
88. Deliden deli dogar.
89. Demir açındır kızgın (iken) bükülür.
90. Derey güirmeden, paçalarını kıvrırma.
91. Derdini sülemeen, derman bulamas.
92. Dilin gemigi yoktur.

93. Dinsızın hakkından imansız gelir.
94. Doğri insan kaybulmas.
95. Doğri insane dokus küvden kovarler.
96. Doğri laf acidır.
97. Domuz ol, doğri ol.
98. Domuzdan post, g(y)aurdan dost olmas.
99. Domuzun açın yaklaşır vakti gebersın, bozar kotarını.
100. Dostle ye iç, alij veriş yapma.
101. Dost dost için, esap esab için.
102. Duvara başle vurulmas.
103. Duvarların em güzleri em kulakları var.
104. Dükân kâpisi ramet kâpisi dır.
105. Düşenin dosti olmas.

E

106. Ecel geldi ciane, baş agrisi beane.
107. Egri otur, doğri süle.
108. Ekmek açın kırılır bi kerek, atık birleşmes.
109. Elin terezisi yoktur.
110. En son gülen, en tatlı güler.
111. Erbap olan, pilavi yer.
112. Erkek (adam) olan süzünde durur.
113. Eski dost düşman olmas, em olsa da yaramas.
114. Eski bunara tükürülmes.
115. Eski tas eski amam.
116. Eşege binmeden ayaklarını sallama.
117. Eşekten düşen, beygire binmes.
118. Et tırnaktan ayrılmas.
119. Etticeğin çekticeğin.
120. Ev alma, koyşi al.
121. Evdeki esap pazarda uymas.
122. Evli insan gaylesiz olmas.

F

123. Fenalık yapan, fenalık bulur.
124. Fukaralık maskaralık.
125. Fukara fuknolur.
126. Fena aber çabuk duyulur.
127. Fena laf kılıştan da keskindir.

G

128. Gaylesiz baş yoktur.
129. Geberik eşek kurttan korkmas.

130. Geç olsun, güç olmasın.
131. Gelen gidenden beterdir.
132. Gendi düşen aqlamas.
133. Gezen kurt aç kalmas.
134. Gurbet paresi ya binaya ya zinaya gider.
135. Gurbet adi bet.
136. Gülma koyşına se gelır başına.
137. Gün dogmadan, neler dogar.
138. Günül em manda bokuna tapar.
139. Güzele bakmak sevaptır.

H

140. Halal mal bogazdan geçer.
141. Hasretlık ülümden beterdir.
142. Hastalanmayan saglığın kimetini bilmes.
143. Hasta sagi gütürür, sak salavat getirir.
144. Hatasıs kul olmas.
145. Havaya tükürma yüzüne düşer.
146. Haydan gelır, huya gider.
147. Hep ne aparsen gendine yaparsın.
148. Hep parmaklar bir dildir.
149. Her bir ari bal topetmes.
150. Her bir ari bal topettsaydi, balın kilosi beş pare olacaydi.
151. Her bir delige burnuni sokma.
152. Her bir koin gendi bacagından asılır.
153. Her bir koin gendi bacagından asılır ama hep etrafı kokuşturur.
154. Her bir mancaya büber olma.
155. Her bir oros gendi gübresinde üter.
156. Her gün bayram olmas.
157. Her delige burnuni sokma.
158. Herkes gendi aklını begenır.
159. Herkezın derdi degirmencinin sui.
160. Her koin gendi bacagından asılır.
161. Her şeyın bir hikmeti var.
162. Her yokuşun bir enişi var.
163. Her başlangıcın bir soni var.
164. Hızlı giden, çabuk çüker.
165. Hoca ne der yap, ne apar yapma.

İ

166. İy dost kara günde belli olur.
167. İki karpus bir koltug alti alınmas.
168. İki sandaliyede oturlmas.

169. İki kişi konuşurse, sen üçüncüsü olma.
 170. İki kişi kapışır, üçüncüsü kazanır.
 171. İki şaka bir gerçektir.
 172. İnsan süzden, hayvan kütekten anlar.
 173. İnsanın güzünü toprak doyurur.
 174. İnsan çürür, borç çürümes.
 175. İplik neredir ince orda kopar.
 176. İsla armuda erkeş taş atar.
 177. İsla gün sabatan belli olur.
 178. İslanın islasi var.
 179. İsla dost kara günde belli olur.
 180. İşleen hışlar.
 181. İşleen igne pas tutmas.
 182. İş insani üldürmes kaldırır.
 183. İylık yapan, iylik bulur.
 184. İylık yap, suya at.

J

185. Jaba gürmiş beygiri nallanırken o da kaldırmış ayagını nallansın.

K

186. Kaçarsen yağmurdan, düşersın dolia.
 187. Kambersıs düğün olmas.
 188. Karga karganın güzünü çıkarmas.
 189. Kari koca arası girilmes.
 190. Kari yatakta, maksım beşikte sevılır.
 191. Kari koca iki düşman bir yastıkta.
 192. Karıların saçı uzun, akli kısadır.
 193. Kavgada şamar anlaşmas.
 194. Kârle zarar kardaştır.
 195. Kızını dügmeyen, dizini düger.
 196. Kimine hay kimine vay.
 197. Koin can derdinde kasap et derdinde.
 198. Korki daglari bekler.
 199. Korkuli ruya hayıra çıkar.
 200. Koyşının yumurtası da büyük gösterir.
 201. Kuçka kuyruguni kaldırmas küpekler koşmas.
 202. Kuri odunlar içinde em yaşı yanar.
 203. Kurtun ensesi kalındır, gendi işini gendi gürür.
 204. Kusursus dost arayan, dossus kalır.
 205. Kusursus insan yoktur.

206. Küpek küpegi yemes.
207. Küpeğin kulakları küçük iken kesilir
208. Kütek cennetten çıkmıştır.
209. Kyor leyleğin yuvasını Alla yapar.

L

210. Laf lafi açar.
211. Laflarla iş bitmes.
212. Lafları pilaf pişmes.
213. Laftan anlamayan kütekte anlar.

M

214. Mal can yongasıdır.
215. Mal mali getirir.
216. Mal yatar, saybi koukar.
217. Maşa var iken elni yakma.
218. Misafir gendi riskile gelir.
219. Misafir umduguni dil, bulduguni yer.

N

220. Ne anlar eşek hoşaftan.
221. Ne ekersin, oni biçersin.
222. Ne kadar yorganın o ka ser ayaklarını.
223. Ne idim dema, ne olacim de.
224. Ne verirsin elinle, o gelir gendinle.
225. Nedir yedide odur yetmijde.
226. Nerde tüter duman, orda vardır ateş.
227. Nere agrır dışın orda gider dilin.
228. Nere var birlik, orda var dirlik.
229. Nısı kaşır gendi elin, oyle kaşımış başkasından eli.
230. Nısı anasi oyle danasi.

O

231. O küpek ne amlar çok, ısırmas.
232. O ne lazim olsun, olacak.
233. O ne sorur aldanmas.
234. Otlatır em su vermes.
235. Oyle başa oyle traş.

P

236. Paren var ise, dostun var.
237. Pare parey getirir.
238. Pare selam, pare kelam.

239. Parey veren, düdüğü çalır.
 240. Pare kazanmak kolay, tutmak zordur.
 241. Pare nere girir, burgi girmes. (Tamo Gde buşi para ne buşi burgija)
 242. Pengir ekmek hazır yemek.
 243. Peşin cana, sora ciana.

R

244. Rezille rezil olursun.
 245. Risklar erken sabale dagılır.

S

246. Sabır kul, selamet bul.
 247. Sabrın soni selamettir.
 248. Sabreden derviş, muradına ermiş.
 249. Sabreden derviş, sabretmekten gebermiş.
 250. Sağlık en büyük zenginliktir.
 251. Sarmusak yersen, agzın kokar.
 252. Sayılı günler çabuk geçer.
 253. Seni güren ya beg ya paşa.
 254. Sert sirke gendi küpüne zarar verir.
 255. Sinek ufaktır ama midey bulantırır.
 256. Son pişmanlık fayda etmes.
 257. Su gider, kum kalır.
 258. Su uyur, duşman uyumas.
 259. Su testisi su yolunda kırılır.
 260. Sülersen süz olur, sülemesen derd olur.
 261. Süriden ayrılan koini, kurt kapar.
 262. Süz vermekle ij bitmes.

Ş

263. Şakanın soni boktur.
 264. Şakanın yarisi gerçektir.
 265. Şurlo (sağır) duymase uydurur.

T

266. Taş gendi yerinde ağırdır.
 267. Tatli dil demir kapilari açar.
 268. Tatli süs unudulur, aci süs unutulmas.
 269. Tava ateşte balık denizde.
 270. Tencere tıkırlendi, kapagini buldi.
 271. Tilki tüvünü değıştirir, huyuni değıştirmes.
 272. Tok açın derdinden anlamas.
 273. Tikensıs gül olmas.

U

274. Ufaktan büyük olur.
275. Ummadığın taş yarı baş.
276. Usli kuzi iki anay emer.
277. Uyki uykünün mayasıdır.
278. Uzun ömür kısa olmas.

Ü

279. Üliyle ülnmes.
280. Üzümünü ye, bağını sorma.
281. Üzüm üzüme baka baka kararır.

V

282. Vakıtsız açan gül çabuk sülper.
283. Var iken maşa yakma ellerini.
284. Verirsin elini alır kolunu.
285. Verirsin elle, alırsın ayakle.
286. Vurur semere, anlasın eşek.
287. Vururler aglayasın, a yok gülesın.

Y

288. Yakar piprikay kırığı yakmas.
289. Yalancının ayakları kısadır.
290. Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.
291. Yalancının mumi yatsia kadar yanar.
292. Yalanle iman bi erde durmas.
293. Yan yat, tüfek at.
294. Yapma başkasından çukuruni se gendın düşersın o çukura.
295. Yaş yetmiş ij bitmiş.
296. Ye iç, dova et padişaya.
297. Yeen şişman, yemeen pişman.
298. Yere bakan yürek yakan.
299. Yüz on tarlaya kon.
300. Yüksek uçan, alçak düşer.
301. Yüz elli yaz belli.

Z

302. Zagar kokilen avını bulur.
303. Zametsız ramet olmas.
304. Zanat kınat.
305. Zaman zamana uymas.
306. Zararın neresinden dünersen kârdır.
307. Zenginın em horozı yumurtlar.

308. Zorle güzellik olmas.

Sonuç olarak şunlar söylenilebilir ki sunulan bu çalışma ile Vrapçište’de yaşayan Türklerin toplumsal yaşamının kültür ürününün ve manevi değerini oluşturan atasözlerinin bir araya toplanması ile Vrapçište’de yaşayan Türklerin atalarından kalma kültür mirasının buralarda daima devam edeceğini ve hiçbir zaman Türklük dünyasından koparılamayacağını göstermek, bu çok önemli dil ve kültür değerlerimizi gelecek nesillerimize emanet etmek amaçlanmıştır.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

age. - Adı geçen eser

bk. - Bakınız

Gos. – Gostivar

Koc. - Kocacık

Kon. – Konçe

Res. - Resne

s. - Sayfa

TDK - Türk Dil Kurumu

vb. - Ve benzeri

Vrap. - Vrapçište

VTA - Vrapçište Türk Ağzı

KAYNAKÇA

- Açıklamalı - Örneklî Deyimler Sözlüğü*, 4. Baskı (Temmuz 1989), Emek Matbaacılık, Dergâh Yayınları, PK. 1240, İstanbul, s. 7.
- AKSOY, A., Ömer, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I Atasözleri Sözlüğü*, Genişletilmiş Beşinci Baskı, İnkılâp Kitebevi, İstanbul 1989.
- BAKLACI, Salih, “*Hani Bir Söz Var Ya...*”, *Bulgaristan Türkü’nün Atasözleri*, 1. Baskı, Mayıs 2002, İstanbul.
- BORATAV, N., Pertev, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, 9. Baskı, İstanbul 1999.
- EREN, İsmail, “Koçana Türk Atasözleri ve Deyimleri”, *Sesler*, Sayı: 93, Üsküp 1975, s. 101-106.
- HAFIZ, Nimetullah, “Prizren’de Türk Deyim ve Atasözleri II”, *Çevren* V/14, Haziran 1977, s. 128.
- HAFIZ, Nimetullah, *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Kosova Üniversitesi, Priştine Felsefe Fakültesi, Priştine 1985.

- HASAN, Hamdi, *Makedonya ve Kosova Türklerince Kullanılan Atasözleri ve Deyimler*, TDK Yayınları: 685, Ankara 1997.
- İBRAHİM, Nazım, *Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü – Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yeni Türk Dili), Ankara 1997.
- PİLİČKOVA, Sevim, Prilog kon proučuvanjetu na narodnite poslovice kaj Turcite od SR Makedonija, Institut za folklore “Marko Cepenkov”, Skopje 1987.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, 10. Baskı.
- YAZICI, Murat, *Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü*, Yenyüzyıl.
- Yazım Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, 24. Baskı.